

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Стахів І. М.

ЛЕКЦІЯ № 3

Рахунки бухгалтерського обліку та подвійний запис

з навчальної дисципліни
„Облік і аудит”
для студентів спеціальності 073 „Менеджмент”
рівень освіти – бакалавр

Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку та подвійний запис

1. Рахунки бухгалтерського обліку: зміст і будова

2. Взаємозв'язок між синтетичними й аналітичними рахунками.

3. Взаємозв'язок між балансом і рахунками бухгалтерського обліку

1. Рахунки бухгалтерського обліку - спосіб отримання показників про однорідні елементи господарських засобів і джерел їх утворення. В процесі господарської діяльності виникають зміни в складі засобів і джерел. Для того, щоб врахувати усі зміни, використовують систему рахунків бухгалтерського обліку. Кількість і назва рахунків визначається планом рахунків. Побудова рахунків і їх вигляд залежать від об'єктів, форми і організації обліку.

Однак кожний рахунок поділяється на дві частини, з яких одна призначена для відображення збільшення, а друга - зменшення об'єкта обліку. Ці частини називають дебетом і кредитом, які в свою чергу залежно від потреб можуть мати деталізацію за статтями, елементами і так далі.

Рахунок - це спосіб групування економічно-однорідних засобів підприємства, джерел їх формування та господарських процесів і поточного відображення операцій з ними.

Рахунок забудовою - це двостороння таблиця, ліву сторону якої позначають умовним терміном дебет, а праву - кредит. Назву рахунка пишуть посередині таблиці.

Термін "дебет" походить від лат. *debet*, що означає "він винен", а "кредит" - від лат. *credit*, що означає "він вірить". Тепер дебет і кредит - це умовні

технічні позначення сторін рахунку. Таку форму застосовують і розуміють однаково бухгалтери усього світу. Схематично рахунок має таку форму (рис.1).

Рахунок

Дебет

Кредит

Рис.1.Схема рахунку бухгалтерського обліку

Відкриття рахунків - це здійснення записів в рахунках про їх найменування і початкові сальдо. Відкрити рахунок - це значить дати йому найменування (проставити шифр) і записати початкове сальдо, якщо таке є. Відкриття синтетичних і аналітичних рахунків проводиться звичайно на початку року у відповідних облікових регістрах.

Закриття рахунків - записи, після яких рахунки бухгалтерського обліку не мають сальдо. Рахунки можуть закриватися в залежності від стану об'єкта обліку. Наприклад, рахунок № 39 "Витрати майбутніх періодів" закривається після списання всіх цих витрат за призначенням. Періодичне закриття деяких рахунків передбачається діючими положеннями бухгалтерського обліку. Деякі рахунки закриваються шляхом перерахунку сальдо по них на другі рахунки.

По відношенню до балансу рахунки є активні і пасивні.

Активні рахунки призначені для обліку наявності та руху активів і відкриваються для статей балансу, які знаходяться в активі бухгалтерського балансу ("Основні засоби", "Нематеріальні активи", "Виробничі запаси", "Товари", "Каса", "Рахунки в банках", "Розрахунки з покупцями та замовниками" тощо).

Пасивні рахунки призначені для обліку наявності та зміни джерел утворення і відкриваються для статей балансу, що містяться в пасиві балансу ("Статутний капітал", "Резервний капітал", "Нерозподілені прибутки", "Довгострокові позики", "Розрахунки з постачальниками та підрядниками", "Розрахунки з оплати праці" тощо).

Обороти по рахунках - підсумки записів за дебетом і кредитом рахунків бухгалтерського обліку за визначений період (місяць, квартал, рік). Обороти по рахунках відповідно називаються дебетовими і кредитовими. Обороти підраховуються в кінці кожного місяця. Дебетовий оборот означає в активному рахунку збільшення, а в пасивному - зменшення об'єкта обліку за місяць.

Для визначення залишку (сальдо) на кінець місяця на активному рахунку необхідно: до початкового дебетового залишку (сальдо) додати дебетовий оборот і відняти кредитовий оборот. На пасивному рахунку залишок (сальдо) на кінець місяця визначається додаванням до початкового кредитового залишку (сальдо) кредитового обороту і відніманням дебетового обороту.

2. Взаємозв'язок між синтетичними й аналітичними рахунками.

Синтетичними називають рахунки призначені для обліку економічно однорідних груп, засобів, їх джерел та господарських процесів у грошовому вимірнику. Облік, який здійснюють на підставі таких рахунків, називається

синтетичним обліком. Дані синтетичного обліку використовують при складанні бухгалтерського балансу та інших форм фінансової звітності.

Термін "аналітичний" походить від лат. analysis - розкладання, розчленування цілого на складові (елементи). Облік, здійснюваний на підставі аналітичних рахунків, називається аналітичним. Це облік, в якому, крім грошового, застосовують натуральні й трудові вимірники. Наприклад, до синтетичного рахунку "Розрахунки з оплати праці" відкривають аналітичні рахунки за прізвищами працівників, "Адміністративні витрати" - за видами витрат, "Готова продукція" - за видами готової продукції тощо.

- 1) На рахунках синтетичного й аналітичного обліку залишок (сальдо) розміщується на одній і тій же стороні рахунка.
- 2) Якщо дебетується чи кредитується синтетичний рахунок, то однаково дебетуються чи кредитуються його аналітичні рахунки.
- 3) Кожну операцію на рахунках синтетичного обліку записують загальною сумою, а на відповідних аналітичних рахунках - частковими сумами.
- 4) Сума залишків (сальдо) і оборотів за всіма аналітичними рахунками має дорівнювати залишку (сальдо) й оборотам, відповідно, синтетичного рахунка. Відсутність такої рівності свідчить про наявність помилок у бухгалтерських записах.

Субрахунки - це спосіб додаткового групування однорідних аналітичних рахунків у межах синтетичного рахунка для отримання узагальнених показників. Так, на синтетичному рахунку "Виробничі запаси" аналітичні рахунки групують за субрахунками: "Сировина і матеріали", "Паливо", "Тара і тарні матеріали", "Будівельні матеріали", "Запасні частини" тощо; синтетичний рахунок "Розрахунки з різними дебіторами" включає

субрахунки "Розрахунки за виданими авансами", "Розрахунки з підзвітними особами", "Розрахунки за нарахованими доходами" тощо.

Взаємозв'язок синтетичного й аналітичного обліку є результатом деталізації і узагальнення в інформаційній системі бухгалтерського обліку і включає: синтетичні рахунки, субрахунки, аналітичні рахунки

3. Взаємозв'язок між балансом і рахунками бухгалтерського обліку

Рахунки бухгалтерського обліку тісно пов'язані з балансом – це свідчить з того, що на кожен статтю балансу відкривається рахунок тієї ж назви (з окремими винятками). Також сальдо (залишок) на початок місяця береться з попередньо сформованого бухгалтерського балансу, а баланс на наступний місяць складається на підставі даних рахунку, тобто його кінцевого сальдо (залишку) на кінець місяця.

Активні рахунки призначені для обліку наявності та руху активів і відкриваються для статей балансу, які знаходяться в активі бухгалтерського балансу. Сума записів по дебету активного рахунку в кінці місяця називається дебетовим оборотом.

Пасивні рахунки призначені для обліку джерел утворення господарських засобів і відображають зміст пасиву балансу.

Отже, кредитовим оборотом пасивного рахунку є сукупність господарських операцій по збільшенню джерел формування господарських засобів за певний період, тобто зростання заборгованості.

Активно-пасивними є рахунки дебіторської та кредиторської заборгованості й рахунки фінансових результатів. Отже, активні та пасивні рахунки є

дзеркальним відображенням одне одного, тому дебет і кредит активних і пасивних рахунків мають різні значення:

1. На дебеті активного рахунка відображається збільшення майна, а на дебеті пасивного зменшення джерел майна.

2. На кредиті активного рахунка відображається зменшення майна, а на кредиті пасивного збільшення джерел майна.

3. Активні рахунки мають тільки дебетовий залишок, а пасивні — тільки кредитовий. Сказане свідчить про тісний взаємозв'язок між рахунками бухгалтерського обліку та бухгалтерським балансом. 3. Сутність, обґрунтування та значення подвійного запису

Подвійний запис – метод відображення господарської операції на рахунках, суть якого полягає у подвійному відображенні в бухгалтерському обліку кожної господарської операції в одній і тій самій сумі: за дебетом одного і кредитом іншого рахунка. Подвійний запис є важливим технічним й контрольним прийомом. Подвійний запис має інформаційне та контрольне значення: - інформаційне – подвійний запис дає змогу з'ясувати причини змін у складі майна та його джерел, тобто встановити, звідки господарські засоби надійшли та для чого вони були використані; - контрольне – подвійний запис забезпечує дотримання рівності Дебет = Кредит. Порухення її свідчить про помилки в бухгалтерських записах. Подвійний запис кожної господарської операції зумовлює взаємозв'язок між певними рахунками – дебет одного рахунка відповідає кредиту іншого. Взаємозв'язок між рахунками в подвійному записі називається кореспонденцією рахунків, а самі рахунки – кореспондуючими.

У бухгалтерському обліку розрізняють прості і складні бухгалтерські проведення. Простим називають таке бухгалтерське проведення, за якого один рахунок дебетується, а другий кредитується на одну і ту ж суму. В даному випадку кореспондують між собою тільки два рахунки. Так як наведено вище. Складним називають таке бухгалтерське проведення, за якого один рахунок дебетується, а декілька кредитується на загальну суму, або ж навпаки – один кредитується, а декілька дебетуються на загальну суму. Хронологічний запис це реєстрація господарських операцій за хронологією, тобто в порядку їх виникнення та здійснення за датами календаря. Підсумок цього журналу показує загальну суму зареєстрованих за місяць господарських операцій і використовується для перевірки повноти і правильності відображення операції на рахунках. За допомогою бухгалтерського проведення інформацію узагальнюють на рахунках, визначених проведенням, тобто систематизують. Таке відображення господарських операцій на рахунках називається систематичним записом або систематичним обліком. Систематичний запис – це відображення господарських операцій за певною системою на рахунках бухгалтерського обліку. За допомогою систематичного запису є можливість згрупувати господарські операції за однорідними економічними ознаками та отримати дані щодо об'єктів бухгалтерського обліку. Прикладом систематичного запису є відображення господарських операцій на вище зазначених рахунках.